

Merja Salo

Helsinki

Uralilaisen syntaksin erikoisuuksia – meteorologisten ilmausten objektikonjugaatio¹

Meteorologiset ilmaukset uralilaisissa kielissä ovat toistaiseksi saaneet varsin vähän huomiota osakseen. Kaksi laajaa vertailevaa tutkimusta on toki ilmestynyt: Bartensin (1995) ja Salon (2011). Jubilaarimme on myös julkaissut yhteen ilmaukseen syvälle porautuvan artikkelin, nimittäin ’satamista’ merkitsevistä verbeistä eri Euroopan kielissä (Saarinen 1997).

Mordvan avalenttisia verbejä on tutkinut Molnár (2001). Hänen aineistossaan on monia meteorologisia verbejä, mutta konjugaation valintaan ei ole kiinnitetty huomiota. Maailman kielten meteorologisia ilmauksia on luokiteltu äskettäin useissakin tutkimuksissa, mutta objektikonjugaatiota niissä ei ole käsitelty (Eriksen & Kittilä & Kolehmainen 2010, 2012). Tämä tutkimus nostaa esiin uuden ryhmän uralilaisten kielten verbejä, joita ei ole edes yksittäisten kielten osalta analysoitu aikaisemmin.

1. Taustaksi

Objektikonjugaatio, determinatiivinen tai definiittinen konjugaatio (eri lähteet käyttävät eri nimityksiä) on sinänsä leimallisesti siperialainen piirre, sillä se löytyy Euroopassa² puhutuista kielistä mordvan lisäksi ainakin unkarista ja bas-kista. Objektikonjugaatio on tyypillinen kielille, jotka ovat ergatiivista tyyppiä, kuten esimerkiksi eskimokielet, bantukielet ja kabardiinilaiset kielet. Uralilaisen kielikunnan objektikonjugaatio ilmaistaan suffikseilla, joista objektin merkitys on yleensä lähempänä kantaverbiä ja subjektin merkitys usein viimeisenä suffiksijonossa, kun taas muualla maailmassa objektin merkitys sijoittuu usein

1. Kiitän Tapani Salmista ja Lotta Jalavaa esimerkkilauseiden etsimisestä, neuvoista lähdeviitteiden suhteen sekä tundranenetsin analyysieni tarkistuksista ja kommentoinnista, Jarmo Alataloa ja Olga Kazakevičia selkupin esimerkkien tarkistuksista, Matti Miestamoa kirjallisuusviitteistä sekä kumpaakin referaattia hyvästä tekstini parannusehdotuksista.

2. Tässä yhteydessä pidän nenetsiä siperialaisena kielenä, sillä suurin osa nenetsin puhujista asuu Uralin itäpuolella. Myös joitakin pohjoishantin varieteetteja puhutaan Uralilla juuri ja juuri Euroopan puolella, mutta tämä alue on nykyään käytössä vain kesäisin. Joitakin mansin puhujia lienee myös joskus asunut Uralin länsipuolella, mutta nämä murteet ovat kadonneet.

verbin eteen ensimmäiseksi prefiksiksi ja subjektin merkitsin verbin toiselle puolelle (WALS Online). Erityisen yleistä tämä molempien transitiivilauseen argumenttien merkintä on Pohjois-Amerikassa, Uudessa-Guineassa ja Australiassa. Niissä tosin persoonan merkintätavat vaihtelevat huomattavasti.

Pisimmälle objektikonjugaatio on kehittynyt ersässä (E) ja mokšassa (M). Niissä voidaan objektin yksiköllisyyden ja monikollisuuden lisäksi ilmaista myös persoona, mutta ei kuitenkaan täydellisesti, sillä varsinkin monikkomuodoissa on homonymiaa. Ersän konjugaation valintaa transitiivisuuden kannalta on selvitetty Grünthal (2008). Hänen mukaansa transitiivisuuden asteen valintaan vaikuttaa mm. objektin mahdollisten sijamuotojen moninaisuus. Unkarissa objektikonjugaatio koskee objektina olevaa 3. persoonaa ja vaillinaisesti 2. persoonaa. Nikolajevan (1999) mielestä objektikonjugaatio unkarin verbeillä ei osoita objektia vaan definiittisyyttä. Sen laukaisevat: erisnimet, demonstratiivipronominin tai definiittisen artikkelin määrittelemät nominit, possessiiviset nominilausekkeet, 3. persoonan persoonapronominin, refleksiivit, demonstratiivit ja jotkin muutkin pronominit, upotelauseet ja 0-objektit.

Obinugrilaisissa ja samojedilaisissa kielissä subjektin ja objektin kaksikollisuus tulevat mukaan kuvaan, sen sijaan objektin persoona jää merkitsemättä. Aiemmin arveltiin, että hantissa ei olisi tarkkoja sääntöjä objektikonjugaation käytölle (Gulya 1967; Ganshow 1972; Honti 1984). Toisaalta on huomattu, että verbinetinen objekti ei 80 %:n todennäköisyydellä laukaise objektikonjugaatiota (Ganshow 1972). Myös aikaisempi maininta eli objektin tuttuus näyttää olevan muodollista definiittisyyttä tärkeämpää objektikonjugaation päätteitä käytettäessä (Gulya 1967; Szalacsek 1984). Uusin ajatus on, että informaatorakenne vaikuttaa hantissa konjugaation valintaan siten, että fokuksessa oleva objekti ei laukaise objektikonjugaatiota, vaan siihen tarvitaan topikalisoitu objekti (Nikolaeva 1999). Samanlaista pragmaattista lähestymistapaa objektikonjugaatioon pohjoismansissa on käyttänyt Skribnik (2001) ja itämansissa Virtanen (2013).

Pohjoissamojedilaisissa kielissä nenetsissä, enetsissä ja nganasaanissa objektikonjugaatio on kehittynyt samalla tavoin kuin hantissa ja mansissa (Mikola 2004, 123–124). Eteläsamojedilaisissa kielissä tilanne näyttää vaihtelevan – mikä saattaa osin johtua niukasta aineistosta, jossa kaikki lausetyypit eivät ole yhtäläisesti edustettuina. Pohjoisselkupin Tazin murteessa objektikonjugaatio on vajaa, aukkoja on varsinkin kaksikon ja monikon paradigmoissa eikä objektin luvulla ole merkitystä. Kamassissakin tiedetään olleen objektikonjugaatio.

Tarkasteltaessa objektikonjugaation muodostusta unkari ja samojedilaiset kielet käyttävät samaa strategiaa: objektikonjugaatioissa yhdellä suffiksilla on sekä objektin että subjektin merkitsimen tehtävä. Mordvalaiset kielet ovat tarkkuudessaan omalla linjallaan ja usein objektin ja subjektin merkitsimet ovat selvärajaiset. Obinugrilaisissa kielissä objektin ja subjektin merkitsimien agglutinaation määrä vaihtelee hieman murteesta riippuen (Nikolaeva 1999). Konjugaatioanalyysia voi vielä tarkentaa lisäämällä, että kolmaskin konjugaatio, refleksiivinen, tunnetaan unkarista, nenetsistä, enetsistä ja nganasaanista (Keresztes 1999, 12–14; Körtvély 2005, 27–48).

Historiallisesti objektikonjugaatio on kenties ollut levinneisyydeltään laajempi. Saamen persoonapäätteiden kaksijakoisuudessa on nähty jälkiä aiemmasta subjektikonjugaatio-objektikonjugaatio -oppositiosta, mikä voi olla heijastuma kantakielen tilanteesta (Korhonen 1967, 349). Hajdú (1966, 76–) olettaa, että yksikön kolmannella persoonalla oli jo uralilaisessa kantakielessä objektiin viittaava muoto. Unkarin ja samojedilaisten kielten objektiparadigman yhteisestä alkuperästä on myös esitetty hyviä todisteita (Helimskij 1982). Skribnik (2001) ja Künnap (2008) näkevät objektikonjugaatiossa areaalisen ilmiön, joka voimistuu itäisemmissä uralilaisissa kielissä, etenkin paleosiperialaisten kielten naapuruuksissa puhutuissa.

Seuraavaksi tarkastelen objektikonjugaatiossa esiintyviä meteorologisia verbejä syntaktiselta kannalta mordvalaisissa, obinugrilaisissa ja samojedilaisissa kielissä.³ Aineistoani ovat pääasiassa näiden kielten isot sanakirjat ja kieliopilliset esitykset.

2. Mordvalaiskielet

2.1. Kausatiivijohdosten objektikonjugaatio – objekti ainoa argumentti

Mordvalaisissa kuten muissakin uralilaisissa kielissä on joukko verbejä, jotka taipuvat objektikonjugaatiossa ja ottavat objektin, mutta eivät välttämättä saa subjektia. Yleensä esitetään, että mordvalaiskielten objektikonjugaatiota käytetään perfektiivisen aspektin ilmaisemiseen myös definiittisen objektin kanssa, ja että ellei transitiiviverbin ilmaisema toiminta ole perfektiivistä, on käytettävä subjektikonjugaatiota (Künnap 2008 viitteinen). Tästä syystä Keresztes (1999, 14) käyttää mieluummin nimityksiä definiittinen ja indefiniittinen konjugaatio.

Esimerkki (1) kuvaa tilannetta, jossa lauseen säätä merkitsevä subjekti ei ole näkyvillä pintarakenteessa, mutta kuitenkin sen läsnäolo voidaan päätellä kontekstista.

- (1)E *Teči pižeme, valske kev-ks mastor-oińt*
 tänään sade huomenna kivi-TRANSL maa-DEF.GEN
kel'mevf-si.
 jäättää-OBJ.KONJ.(3SG)PRES.3SG
 'Tänään sade, huomenna maa jäätyy kiveksi.'
 (Alěškina 1973, 28, 35)
 (oik. jäättää maan kiveksi)

3. Enetsistä tietous on kasvanut äskettäin valtavasti Sieglin väitöskirjan (2013) myötä. Hänen runsas kenttätöaineistonsa paljastaa, että enetsin meteorologisissa ilmauksissa ei tällaista tietynlaista (objektitonta) objektikonjugaatiota esiinny.

Lauseissa (2)–(6) on objektina sana E *ušo* M *uša* (: *ušə-*) ’äusserere Seite, äusserer Raum, das ausserhalb Gelegene; Wetter / ulko-; sää’ (MW 2488), vaikka suomenkielinen käännös ei tuo tätä seikkaa esiin. Tämä monikäyttöinen pikku-sana voi olla säätilaa kuvaavissa lauseissa myös subjektina⁴ tai paikallissijaisena⁵ adverbiaalina.

- (2) M *Ušə-ńć* *päk* *lämbəńft-əžə*.
 ulko-PX.3SG.GEN hyvin lämmittää-OBJ.KONJ.(3SG)PRET.3SG
 ’Ulkona tuli hyvin lämmin[tä].’ (MRV 352)
- (3) M *Ušə-ńć* *pšilgəft-əžə*.
 ulko-PX.3SG.GEN kuumentaa-OBJ.KONJ.(3SG)PRET.3SG
 ’Ulkona lämpeni (oik. tuli kuuma).’ (MRV 542)
- (4) M *Ušə-ńć* *pšilgəfń-əsi*.
 ulko-PX.3SG.GEN kuumentaa(frekv.)-OBJ.KONJ.(3SG)PRES.3SG
 ’Ulkona lämpenee (oik. tulee kuuma).’ (MRV 542)
- (5) M *Ušə-t’* *varmaškoft-əžə*.
 ulko-DEF.GEN tulla.tuuliseksi-OBJ.KONJ.(3SG)PRET.3SG
 ’Ulkona alkoi tuulla.’ (MRV 93)
- (6) M *Ušə-t’* *jəšəńft-əžə*.
 ulko-DEF.GEN kylmentyä-OBJ.KONJ.(3SG)PRET.3SG
 ’Das Wetter ist kalt geworden. (oik. Es hat das Wetter kalt gemacht.)’
 ’Ulkona viileni /kylmeni.’ (MW 361)

2.2. Avalenttisia kausatiiviverbejä objektikonjugaatiossa

Tällainen kausatiivijohdoksen sisältävä meteorologinen verbi voi ersässä ja mokšassa muodostaa lauseen aivan yksin jopa objektikonjugaatiossa, jolloin objekti tavallaan on jo läsnä, kuten esimerkit (7) ja (8) osoittavat. Esimerkki (9) kuvaa samankaltaista tilannetta kuin aikaisempi lause (1), mutta objektin puuttuminen muuttaa merkitystä ratkaisevasti – ainakin tässä kontekstissa maan pinnalta ylös päin, sillä objektikonjugaatioon sisältyväksi objektiksi tulee ainakin moniin muihin kieliin käännettäessä säätä merkitsevä sana.

4. Tällöin lauseet ovat tyyppiä Sdef. + V: M *ušəs kel’məs* ’ulkona kylmeni’ (MRV 246), E *ušəs kel’mevt’ekšńi* ’ulkona kylmenee’ (ERV 250); M *ušəs varmalgəds / varmaškəds* ’alkoi tuulla / sää muuttui tuuliseksi’ (MRV 92), E *ušəs varmalgəds* ’ulkona nousi tuuli’ (ERV 109). Myös nämä subjektikonjugaatiossa olevat verbit voivat saada seurakseen pelkän paikallissijaisen jäsenen joko yleisessä tai määräisessä taivutuksessa: E *ušosəńt ekšəlgəvt* ’ulkona viileni’ (ERV 777), E *ul’časəńt ekšəndəs* ’id.’ (ERV 777), M *ušəsa ešəlgəds* ’id.’ (MRV 908), M *ul’časa jakšəməs* ’id.’ (MRV 917). Paasosen murreanakirja kertoo, että muuten transitiiiviset verbit voivat olla meteorologisissa yhteyksissä intransitiivisia, kuten verbin E *poləvtoms*, M *poləftəms* ’muuttaa, vaihtaa’ vastine mokšan Pšenevon murteessa: *ušəs poləftš* ’das Wetter hat sich verändert / sää on muuttunut’ (MW 1731, 2488). Subjektina voi tietenkin olla jokin muukin sähän liittyvä substantiivi, kuten E *či* M *ši* ’aurinko, päivä’: M *šis pšilgəds* ’päivä lämpeni / tuli helle’ (MRV 541).

5. Viidessä sijassa: inessiivissä, elatiivissa, illatiivissa, latiivissa ja prolatiivissa.

- (7)M *lämbeñtʹf-si*
lämmittää-OBJ.KONJ.(3SG)PRES.3SG
'Das Wetter wird warm / [sää] lämpenee.' (MW 1109)
- (8)M *lämbəlgəft-əzə*
lämmittää-OBJ.KONJ.(3SG)PRET.3SG
'Lämpeni.' (MRV 352)
- (9)E *Ve-nze lang-s, uləma, tago*
yö-PX.3SG.GEN POP'pää[lle]'-ILL varmaan taas
kelmevtʹ-si.
jäätää-OBJ.KONJ.(3SG)PRES.3SG
'Varmaankin yöllä taas pakastaa.' (ERV 250)

Samaan aihepiiriin kuuluva subjektiton verbikin voi olla komparatiivisen rakenteen osana, kuten seuraava esimerkki ersästä todistaa. Johdos on muodoltaan kausatiivinen, mutta merkitykseltään intransitiivinen:

- (10)E *Čokšne jonov šede-jak jakšavt-š.*
Ilta POP'kohti' sitä-KLT kylmentää-PRET.3SG
'Iltaa kohti kylmeni enemmän.'
(Bartens 1995, 41; Koljadėnkov 1954, 81)

2.3. Muita meteorologisia verbejä objektikonjugaatiossa

Satunnaisesti mordvan murteissa jokin muu transitiivinen sääverbi voi esiintyä ilman subjektia. Esimerkissä (11) harvinainen mokšan verbi *valožams* 'pimentää, hämärtää' taipuu objektikonjugaatiossa ja sillä on objekti. Se tunnetaan Penzan alueelta ja Kovylykinon rajonista Staroje Pšenevosta. Sen ersäläiset vastineet eivät ole sääverbejä, vaan merkitsevät jotain aivan muuta: *oložams* 'päällystää jllak, lyödä piiskalla'. Tästä voitaisiin saada yhteiseksi merkitykseksi 'peittää'.⁶

- (11)M *valoža-žä ši-tʹ, tuj-i*
pimentää-OBJ.KONJ.(3SG)PRES.3SG aurinko-DEF.GEN tulla-PRES.3SG
pižəm.
sade
'Pimentää / on pimentänyt auringon, tulee sade' (MW 1445)

Muulloin intransitiivinen verbi, esimerkiksi 'sataa', voi ainakin kansanrunouden puolella esiintyä objektikonjugaatiossa ja saada objektikseen ihmisen (12) tai sitten sen merkitys on 'kastella (perusteellisesti)', kuten lauseessa (13).

6. Tästä päätelmästä kiitokseni nimettömälle arvioitsijalle.

- (12)E *pusta pakša-va viječ caraxmaŋ-ks*
 tyhjä pelto-PROL vahva rae-TRANSL
piži-mak.
 sataa-OBJ.KONJ.IMP.(1SG)PRES.2SG
 'Sada minut (alas) autioille pelloille rakee/ina.' (MW 1694; PM 1, 198)
- (13)E *viškä pižemňä-ś, dädä-j,*
 kova sade(demin.)-DEF.NOM äiti-VOK
piž-imaň.
 sataa-OBJ.KONJ.(1SG)PRET.3SG
 'Der heftige Regen, Mutter, benäbte mich durch und durch.'
 'Kova sade, äiti, kasteli minut läpikotaisin.'
 (MW 1694, 1696; MV VIII, 274)

Sanakirjoja kaivelemalla löytyy myös harvinaisempia 'sataa lunta'-verbejä. Seuraava esimerkki on mokšan Vertelimin murteesta:

- (14)M *Roštuva-ň porfkä-ś*
 joulu-GEN lumimyrsky(demin.)-DEF.NOM
pora-zä.
 sataa.lunta-OBJ.KONJ.(3SG)PRES.3SG
 'Joulu(ine)n lumipyry peitti sen.'
 (MW 1753, 1754; MV VIII, 492)

Objektikonjugaatiassa oleva kausatiiviverbi voi joissain tapauksissa muodostaa lauseen ilman objektia, kuten nähtiin lauseissa (7)–(9). Lauseessa (15) objekti on läsnä verbin taivutuksessa. Jos objekti on monikollinen, predikaattiverbissä on usein jokin frekventatiivinen suffiksi, kuten *-ś* lauseissa (16) ja (17). Täydelliset SVO-tapaukset ovat myös mahdollisia E *puvams*, M *ufams* 'tuulla, puhaltaa, pyryttää umpeen'-verbin kanssa, kuten näkyy esimerkeistä (16) ja (17).

- (15)E *Varma-ś puva-siňze, čurka-tňe*
 tuuli-DEF.NOM puhaltaa-OBJ.KONJ.(3PL)PRES.3SG sipuli-DEF.PL
vejc[-]vejc [stukad-it']⁷, kalcud-it.
 yhteen x 2 iskeä-PRES.3PL kolista-PRES.3PL
 'Tuuli puhaltaa ne [kumoon], sipulit lyövät yhteen, kolisevat.'
 (MW 1865; PM II, 80)
- (16)E *Varma-ś puvś-iňže pel'-tňe-ň.*
 tuuli-DEF.NOM puhaltaa(frekv.)-OBJ.KONJ.(3PL)PRET.3SG pilvi-DEF.PL-GEN
 'Tuuli puhalsi pilvet [pois].'⁷ (ERV 525)

7. Hakasulut MW:n mukaisesti.

- (17) M *Varma-s* *ufš-əžəñ* *və'gaz-əñ*
 tuuli-DEF.NOM puhalttaa(frekv.)-OBJ.KONJ.(3PL)PRET.3SG susi-GEN
ki-tñe-ñ.
 jälki-DEF.PL-GEN
 'Tuuli puhalsi / pyrytti suden jäljet [umpeen].' (MRV 792)

3. Pohjoishantin harvinaisuuksia

Hantissa määräinen objekti voidaan jättää pois, ja käyttää sen sijaan objektikonjugaatiota, mutta meteorologisissa lauseissa objektikonjugaation muodot ovat hyvin harvinaisia. Joitakin löytyy itähantista (Bartens 1995, 22–23), mutta tässä keskityn paremmin tuntemani pohjoishantin tapauksiin. Käyttämistäni kirjallisista lähteistä löytyi kaksi sellaista pohjoishantin Kazymmin variantista, joista toisessa on latiivinen (sijapäätte *-a*) argumentti: *wotasa nertəs* 'nousi (äkkiä) kova lumipyry', jossa verbi on subjektikonjugaatiossa, tai sisältää pelkän predikaatin: *nerətsəlli* 'id.', jossa verbi on objektikonjugaatiossa (OW 595; Bartens 1995, 55). Toiseksi uusin sanakirja tuntee vain verbin *nerijti* 'käyttäytyä (huonosti)' (HRS 191), johon informanttini Andrej Kaksin⁸ mukaan tavan ilmaus *atma* 'huonosti' voidaan valinnaisesti lisätä. Esimerkki (18) kuvaa samaa semanttista kenttää ja se onkin todella erikoinen, sillä subjekti ja objekti näkyvät vain verbintaivutuksesta ja ainoa näkyvä argumentti on paikallissijainen. Yleensä hantin säätä kuvaavissa ilmauksissa latiivinen (suurimmassa osassa pohjoishantia) tai translatiivinen (itä- ja pohjoisimmassa hantissa) lopputulosta ilmaiseva jäsen on läsnä *jiti* 'tulla'-verbin kanssa, kuten *patlama jis* 'tuli pimeä[ä]' tai *tovija jil* 'tulee kevät'. Sama rakenne esiintyy myös pohjoismansissa ja nykyisin hyvin samankaltaiselta näyttävä konstruktio on myös tundranenetsissä (tarkemmin Tereščenko 1973, 109; Rombandeeva 1979, 62–63; Lyskova 1999, 49; Salo 2011, 408–409).

- (18) *wot-a* *poukəm⁹-s-əlli.*
 tuuli-LAT nousta-PRET-OBJ.KONJ.(SG)3SG
 'Äkkiä nousi tuuli.' (OW 661; DEWOS 1114)

Hantin nykylähteistä ei tätä verbiä löydy, on vain sen nominaalinen vastine *pökətni* 'huono, sateinen sää' (HRS 220). Ilmeisesti nämä kaksi meteorologista verbiä eivät kuulu enää kielenpuhujien aktiiviseen sanastoon, minkä Kaksin vahvistaa. Viikkoa myöhemmin hän tuotti vielä yhden hyvän esimerkin, mutta piti passiivista rakennetta parempana kuin esimerkkiä (20), jossa on sekä subjekti että objekti. Hän sanoi myös, ettei predikaatti lauseessa (19) voi koskaan saada objektia, vaan sen sijaan objektikonjugaatio sopii siihen hyvin. Itähantin murteissa esiintyy kyllä sana 'jumala, taivas', mutta sen kanssa ei objektikonjugaatio

8. Andrej Danilovitš Kaksin, Kazymmin hantin puhuja, kielentutkija.

9. Tämä verbi yhdistetään 'hengitystä, tuulemista ja puhaltamista' merkitsevään sanueeseen, jonka kanta-muoto on **pöy* (DEWOS 1114)

sovi (Bartens 1995, 54). Sama subjekti kuin lauseessa (19) on ajateltavissa lauseeseen (21), vaikka se ei näy pintarakenteessa.

- (19) *Tõrm-ew atəm, isa śi pul-L-alle.*
 sää-PX1PL huono aina niin puhaltaa-PRES-OBJ.KONJ.(SG/PL)3SG
 'Pogoda u nas ploxaža: vsě vremja duet.' (Kaksin)
 'Meillä on huono sää, koko ajan tuulee.'
- (20) *Uwās wot katra lupas laŋal pul-s-alle.*
 pohjoinen tuuli vanha aitta katto puhaltaa-PRET-OBJ.KONJ.(SG/PL)3SG
 'Severnyj veter kryšu starogo labaza sdul.' (Kaksin)
 'Pohjoistuuli on puhaltanut pois vanhan aitan katon.'
- (21) *Mosəŋ, pa ješa jert-L-alle*
 Voi.olla vielä vähän sade-PRES-OBJ.KONJ.(SG/PL)3SG
turn-LAL.
 ruoho-PL.PX3SG
 'Možet byt', eščě nemnogo [nebo] podoždit svoi travy.' (Kaksin)
 'Voi olla, että kastelee vähän ruohoa.'

Vaikka varsinkin pohjoishantia ja pohjoismansia pidetään aika pitkälti rakenteeltaan samanlaisina, ei laajankaan sanakirjan (WW) tarkastelu tuonut eteeni ainoatakaan esimerkkiä, jossa meteorologinen verbi olisi ollut objektikonjugaatiossa eikä niitä löytynyt kieliopillisistakaan kuvauksista. Muutenkin objektikonjugaatian muodot näyttävät harvinaisemmilta kuin passiivit, joita löytyy runsaasti. Bartensin (1995, 58–59) mukaan mansin folkloreteksteissä samalla verbillä voi olla kaksi argumenttia: sekä subjekti että objekti. Objektikonjugaatiossa esimerkkejä ei hänelläkään ole.

4. Tundranenetsin erikoisuuksia

Nenetsin kaikki verbit ovat joko transitiivisia tai intransitiivisia ja niitä voidaan taivuttaa kolmella tavalla: subjekti-, objekti-, tai refleksiivikonjugaatiossa. Yleensä pätee seuraavanlainen sääntö: jos lauseessa on objekti välittömästi verbin edellä, on verbi subjektikonjugaatiossa, objektikonjugatio sulkee erillisen objektin pois lauseen pintatasolta (kts. myöhemmin esimerkkejä (31) ja (32), mutta (34) poikkeaa tästä). Persoona- tai demonstratiivipronominit eivät laukaise objektikonjugatiota (Künnap 2008 viitteineen). Inkoatiivinen apuverbi *paś* (пясь) 'alkaa tehdä jotakin' taipuu ilman objektia objektikonjugaatioon¹⁰ mukaisesti ja sitä käytetään myös meteorologisissa ilmauksissa. Se voi olla myös pääverbinä, kuten lauseessa (23). Burkovan (2013, 19) mukaan tällainen käyttö on tyypillistä folkloreteksteissä, joissa kuvataan jotain luonnonilmiötä

10. Vastaavasti myös pohjoishantin inkoatiivinen verbi *pitti* 'alkaa tehdä jtk' voi saada objektikonjugaatian päätteiden, kuten seuraavassa Obdorskin murteen esimerkissä, jossa infinitiivin objekti on monikollinen. Tällaiset esimerkit ovat kuitenkin vaikeasti saatavilla. Yleensä tämän hantin verbin taivutus on subjektikonjugaatian mukainen.

tai vuodenajan alkamista (24). Tilanne esitetään agenttiivisena prosessina, jonka aiheuttaa jokin ulkopuolinen yliluonnollinen voima. Lauseet (25) ja (26) kuvaavat tämän verbin tavallisempaa käyttöä apuverbinä, jolloin pääverbi on modaali-gerundissa eli konverbimuodossa.

- (23) *Jepđi-da* *pa-j-da*¹¹
kuumuus.PL.ACC-PX.3SG alkaa-OBJ.KONJ.(PL)-AOR.3SG
’Tuli kuuma.’ (Burkova 2013, 19)
(oik. hän aloitti kuumansa (pl))
- (24) *Siw-da mǎle susa*
talvi-PX.3SG jo loppua.AOR.3SG
narej nuwo-da pa-j-da.
kevät sää.PL.ACC-PX.3SG alkaa-OBJ.KONJ.(PL)-AOR.3SG
’Talvi loppui ja tuli kevät.’ (Burkova 2013, 19)
(oik. hän aloitti kevätsäänsä (pl))
- (25) *Mǎle pewšumdǎna pa-da.*
jo pimentyä.MOD.GER¹² alkaa-OBJ.KONJ.(SG).AOR.3SG
’Alkoi jo tulla myöhä.’ (Tereščenko 1973, 108)
- (26) *Sira-da xa’mor-ć pa-da.*
lumi-PX.3SG pudota-MOD.GER alkaa-OBJ.KONJ.(SG).AOR.3SG
’Lumi/lunta alkoi putoilla.’ (Tereščenko 1973, 121)

Tundranenetsin itäisissä murteissa rinnalla kulkee myös toinen monilta paradigmien muodoiltaan lähes samanlaiselta näyttävä apuverbi *pās* (пэсь) ’alkaa sekaantua jhnk’, joka on taivutukseltaan refleksiivinen¹³, kuten näkyy lauseista (27) ja (28).

- (27) *Sira-da maxada pa-j’*
lumi-PX.3SG koiventua.MOD.GER alkaa-REFL.KONJ.AOR.3SG
’Lumi alkoi muuttua kovemmaksi.’ (NRS 243)
- (28) *To-wa-n-d pudri sa’o*
tulla-VNimpf-GEN-PX.3SG POP’jälkeen’(lim.) sade
peja-ć.
alkaa-REFL.KONJ.3SG.IMPERF
’Hetä hänen tulonsa jälkeen alkoi sataa.’ (Burkova 2013, 22)

(22) *Nampər-lal ow-a jowəl-ti pit-s-əlli.*
roska-PL.PX.3SG ovi-LAT lakaista-INF alkaa-PRET-OBJ.KONJ.(SG/PL).3SG
’(Hän) alkoi lakaista roskia ovelle.’ (DSHJa 102)

11. Olen muuttanut Burkovan esimerkit IPAsta luettavampaan muotoon esimerkkien yhtenäisyyden säilyttämiseksi ja korjannut joitakin analyysien virheitä.

12. Modaaligerundi on muodoiltaan vaihteleva. Nimitys on Tapani Salmisen käyttämä; Lotta Jalava käyttää mieluummin nimitystä konverbi.

13. Mielenkiintoisesti liikeverbien yhteydessä konjugaatiotyypin vaihdoksella voidaan saada aikaan inkoatiivinen merkitys: eläinten juoksemisesta käytetään subjektikonjugaatiossa verbiä *ñawotás*, mutta kun vaihdetaan konjugaatio refleksiiviseksi *ñawotás*, merkitys on ’alkaa juosta’ (Burkova 2013, 13).

Tundranenetsissä duratiiviverbit, joiden vastineet selkupissa näyttävät taitukseltaan erikoisilta (ks. seuraavaa lukua), ovat aivan tavallisia verbejä SOV-lauseissa:

- (29) *Nara-*’ *ńakuna* *xajer-ta* *ńobpińa*
 kevät-GEN POP’kohti’ aurinko-PX.3SG jatkuvasti
jala-m-da *jambumdamb’i-da*.
 päivä-AKK-PX.3SG pidentää(durat.).AOR-OBJ.KONJ.(SG).3SG
 ’Kevään tullen päivät pitenevät jatkuvasti.’ (Tereščenko 1973, 109)
 (oik. aurinko pidentää päiväänsä)

Myös *ńabib’as* ’tuulla’-verbi (30) on aina transitiivinen ilman objektia. Kun sama subjekti saa lauseeseen objektin, verbi on subjektikonjugaatiossa (31). Lauseessa (32) voisi vaihtoehtoisesti olla myös toinen objektikonjugaatiossa oleva tuulemista merkitsevä predikaatti: *pu’pi-da* (NRS 490).

- (30) *Si’’jw jamb jala-*’ *ńerća* *ńabibi-da*.
 7 pitkä päivä-GEN tuuli puhaltaa(durat.).AOR-OBJ.KONJ.(SG)3SG
 ’Tuuli puhalsi seitsemän pitkää päivää.’ (NRS 169)
- (31) *ńerća jeja-*’ *pan-m*’ *ńabibi*.
 tuuli suojapeite-GEN nurkka-AKK puhaltaa(durat.).AOR.3SG
 ’Tuuli heiluttaa kodan suojapeitteen nurkkaa.’ (NRS 169)
- (32) *ńerća ńobri-*’ *xew’ri-*’ *posibi-da*.
 tuuli yksi(lim.)-GEN sivu(lim.)¹⁴-GEN puhaltaa(durat.).AOR-OBJ.KONJ.(SG)3SG
 ’Tuuli on puhaltanut jatkuvasti.’ (NRS 481)

Seuraavat kaksi esimerkkiä kuvaavat samaa transitiivista *ńajdas* ’kastella’-verbiä ja kolmas esimerkki sen johdannaista, jolle sanakirja antaa vain yhden merkityksen ’sataa kaatamalla’. Lauseen (35) *i’’* ’vesi’ saattaa olla subjekti, kuten olen käänöksessäni olettanut. Toinen mahdollisuus on, että sen käyttö olisi attributiivista, jolloin merkitys olisi tautologinen: ’vesisateena’, sillä *sa’ro* yksin tarkoittaa nimenomaan ’vesisadetta’. Erikoinen olisi sellainen tulkinta, että ’vesi’ olisi subjektina myös lauseessa (34), mutta se olisi vain elliptisesti jätetty pois. Joka tapauksessa samassa lauseessa näkyvä objektin ja objektikonjugaation peräkkäinen sijainti on Tapani Salmisen mukaan (sähköposti 1.7.2014) epätavallista ja mahdollista, jos ilmaistaan suunniteltua toimintaa eikä kerrota uutta tietoa. Lotta Jalava (sähköposti 14.7.2014) taas arvelee vaihtelun liittyvän informaatorakenteeseen ja fokusointiin. Tällaista vaihtelua ei kuitenkaan yksittäisiä sanakirjalauseita tutkittaessa ole mahdollista verifioida.

- (33) *Sa’ro-ńe* *ńajda-da*
 sade-ESS kastelee.AOR-OBJ.KONJ.(SG)3SG
 ’Sateena kastelee/satoi rankasti.’ (NRS 340)

14. Salmisen mukaan tämä idiomi *ńobri’ xew’ri* tarkoittaa ’lakkaamatta’ ja se koostuu sanojen *ńob’’* ’yksi’ and *xew* ’kylki’ limitatiivisten johdosten genetiiveistä. Limitatiivisen suffiksin *-ri* merkitys on ’vain’.

- (34) *Sa’o-ŋe ja-m’ ŋajda-da*
sade-ESS maa-AKK kastella.AOR-OBJ.KONJ.(SG)3SG
’Sade kasteli maan perusteellisesti.’ (NRS 340)
- (35) *Đavo’’ pírka’’na i’’ sa’o-ŋe*
jokin.PL.GEN POP’kuluttua’ vesi sade-ESS
ŋajnalta-da
sataa.kaatamalla.AOR-OBJ.KONJ.(SG)3SG
’Jonkin ajan (pl) kuluttua satoi kaatamalla.’ (NRS 340)
’Joidenkin aikojen kuluttua vesi satoi kaatosateena.’

Tundralla myrskyt, sateet ja tuulet ovat usein pitkäaikaisia, niinpä niitä kuvaavat verbitkin ovat usein duratiivisia, kuten edellä esimerkeissä (29)–(32). Lisää samaa johdostyyppiä on seuraavissa lauseissa:

- (36) *Ŋaxar-amđej jalá-’ xad*
kolme-ORD päivä-GEN lumimyrsky
marbi-da.
pauhata(durat).AOR-OBJ.KONJ.(SG)3SG
’Lumimyrsky raivoaa kolmatta päivää.’ (NRS 235)
- (37) *Đob-kad pére iba xad-ŋe*
yksi-ABL kestää lämmin lumimyrsky-ESS
= taukoamatta kostea
ŋaibi-da.
sataa(durat).AOR-OBJ.KONJ.(SG)3SG
’Sataa taukoamatta märkää paksua lunta.’ (NRS 340)
- (38) *Xad ŋalpibi-da.*
lumimyrsky sataa(durat).AOR-OBJ.KONJ.(SG)3SG
’Satoi paksuja lumihiutaleita.’ (NRS 345)
- (39) *Šanxava jalá-’ xad*
muutama(affirm.) päivä-GEN lumimyrsky
purtambi-da.
olla.jäistä.usvaa(durat).AOR-OBJ.KONJ.(SG)3SG
’Muutamia päiviä [peräjälkeen?] vallitsi myrsky jäisine
usvineen.’ (NRS 490)

Jonkin sääilmion äkillistä alkamista kuvataan myös transitiivisilla objektito-
milla objektikonjugaatioissa olevilla verbeillä:

- (40) *Derm-’ šej-xad xad lada-da.*
pohjoinen-GEN sydän-ABL lumimyrsky iskeä.AOR-OBJ.KONJ.(SG)3SG
’Iski pohjoinen lumimyrsky.’ (NRS 542)
oik. pohjoisen sydäimestä

- (41) *Delov' xad lada-ŋgu-da.*
 pian lumimyrsky iskeä-FUT.AOR-OBJ.KONJ.(SG)3SG
 'Pian iskee lumimyrsky.' (NRS 170)
- (42) *Lakri' mērcā lada-da.*
 äkkiä tuuli iskeä.AOR-OBJ.KONJ.(SG)3SG
 'Äkkiä nousi tuuli.' (NRS 174)

5. Selkupin duratiivit

Satunnaisesti samanlaisia objektittoman objektikonjugaation sisältäviä tapauksia esiintyy muissakin uralilaisissa kielissä, kuten selkupissa, missä *nom* 'taivas, sää' (43), *čēli* 'aurinko, päivä' (44) tai *mergə* (/ *merq̄i*) 'tuuli' (45) ja (46) ovat säätä kuvailevien lauseiden subjekteina. Tällainen verbi voi selkupissa Tereščenkon (1973, 117) mukaan muodostaa yksin lauseen, kuten duratiivijohdokset *pötimpat* 'on lämmintä' tai *tādāmnāmbāw*¹⁵ 'on kylmä (ilman lunta)' (SöW 214). Tavallisempia nämä objektikonjugaatioissa olevat duratiivijohdokset ovat kuitenkin subjektin ja predikaatin sisältävissä konstruktioissa, joista objekti näyttäisi suppean aineistoni perusteella puuttuvan. Muutenkin objektikonjugaatio vaikuttaa olevan melko harvinainen, ja sen pääte on yksikön 3. persoonassa *t*. Selkupissa on kyllä monenlaisia konsonanttivaihteluita. Voisiko tässä olla kyse meteorologisten duratiivijohdosten erityisestä taivutuksesta? Toki duratiivijohdoksilla yleensä on myös subjektikonjugaation mukaisia taivutusmuotoja. Selkupin konjugaatioiden käytöstä ei näytä olevan selviä sääntöjä, ja niiden distributiiossa on "harmaita" alueita, joissa molemmat ovat sallittuja (Polinsky 1992, 412). Esimerkit (43) ja (45) edustavat eteläselkupin Keski-Ketin murretta, (44) paljon kirjakielenä viljeltyä Tazin murretta.

- (43) *Nom kandeptamba-t.*
 sää jäätää(durat.)AOR-OBJ.KONJ.3SG
 'On pakkanen.' (SöW 291)
- (44) *Čēlit čēli-ti somak pötimpa-t.*
 päivällä aurinko-PX.3SG hyvin lämmittää(durat.)AOR-OBJ.KONJ.3SG
 'Päivällä aurinko lämmittää hyvin.' (Tereščenko 1973, 118)
- (45) *Serròi mergə mergeptamba-t.*
 sateinen tuuli puhaltaa(durat.)AOR-OBJ.KONJ.3SG
 'Es hat zu wehen begonnen and zu Regen angefangen.'
 'On alkanut sataa ja tuulla.' (SöW 130)

15. Kantasana on *čāi(ə)* 'alkutalvi', Tymillä *tād* 'id.' (SöW 214).

Yksittäinen meteorologinen objektikonjugaatiomuoto, joka ei ole duratiivinen, löytyi 1930-luvun aapisesta. Kirja on laadittu pohjoisselkupin Tazin murteen pohjalta, minkä vuoksi en ole muuttanut kyrillistä ortografiaa. Kyse on lasten leikistä, jossa kysymykset ja vastaukset vuorottelevat. Tässä objektin puuttuminen voi ehkä olla satunnaistakin, jos pidämme verbiä transitiivisena:

- (46) *Нут* *маркы* *кун* *эн'а*
taivaalla^{16?} pilvi missä olla.AOR.3SG
'Missä pilvi on?'
- Мэрк'ы-т* *палча* *мэрк'ырын'ы-т*
tuuli-px.3SG¹⁷ pilvi puhaltaa.AOR-OBJ.KONJ.3SG
'Tuuli-myrsky ajoi / puhalsi sen [pois].' (Prokof'eva 1953, 109)

Ensimmäinen ylipäättään samojedilaisilla kielillä ilmestynyt painettu kirja on selkupin aapinen vuodelta 1879. Se on laadittu nyttemmin jo sammuneella Ala-Čajan murteella, josta löytyy seuraavanlainen esimerkki:

- (47) *А* *накакын* *нутём*¹⁸ *карымба-т*
KNJ silloin kunnolla pakastaa.AOR-OBJ.KONJ.3SG
'Silloin oli kova pakkanen.' (Helimski 1983, 12)

Siperiassa ilmestyneeseen isoon selkupin murre-sanakirjaan on tallennettu toisestakin jo kadonneesta eteläselkupin Obin murteesta esimerkin (44) toisinto, jossa *čeldə* 'aurinko' on jo kaksitavuinen:

- (48) *Čeldə* *pöčemba-t*.
aurinko lämmittää(durat).AOR-OBJ.KONJ.3SG
'Aurinko paistaa.' (SRDS 279)

16. Oletettavasti on kyse jonkinlaisesta Tazin murteen adverbista, mutta tällaista muotoa ei löydy mistään selkupin lähteestä (mm. SöW, Prokofjew 1931, 1937). Selkupissa on paljon konsonanttivaihtelua, varsinkin sananloppuisissa asemassa. Sellainen pieni tieto löytyy kyllä vanhasta kieliopista, että *-t* voi joskus olla elollisen genetiivin päätte, kylläkin vain vokaaliloppuisissa sanoissa (Prokof'ev 1937, 102–103).

17. Tässä saattaisi olla murretoisinto, sillä kirjassa on myöhemmin myös adjektiivinjohtimen *-l'* saanut muodon *мерк'ыль палча* 'tuulinen myrsky' useita kertoja samalla sivulla (Prokof'eva 1953, 144). Px keskellä sanaliittoa tuntuu todella oudolta. Sama selitys voisi päteä lauseen ensimmäiseen sanaan, jota ei löydy lähteistäni. Samassa lukukappaleessa esiintyy siitäkin adjektiivinjohtimen sisältävä toisinto *нуль* 'taivaan-, taivaallinen, taivainen' (Prokof'eva 1953, 144).

18. Ilmiselvä puhekielinen venäläislaina aivan samannäköisestä sanasta 'kunnolla, kunnollisesti' (Helimski 1983, 12).

6. Johtopäätöksiä

Objektikonjugaatio meteorologissa ilmauksissa mokšassa näyttää paljon tavallisemmalta kuin ersässä, varsinkin kun kyseessä ovat avalenttiset verbit. Syynä voi hyvin olla, että iso MRV sisältää paljon enemmän sanoja kuin ERV. Etenkin verbipuolelle on lisätty paljon itsestäänselviä säännöllisiä frekventatiivi- ja kausatiivijohdoksia, jotka useasti vain viittaavat toisiinsa ilman merkitystä, varsinkin kantaverbi löytyy vasta pitkän johdannaisten ketjun päästä. Toisinaan se on ainoa, jolle on annettu käännösvastineita ja esimerkkilause(kke)ita venäjäksi. Mordvan tavallisissa säätä kuvaavissa ilmauksissa on paljon eri johdosten välisistä synonymiaa, kuten käsittelemistäni esimerkeistä käy ilmi. Johtamattoman kantaverbin subjektista tulee objektikonjugaatiossa objekti ja subjektin rooli jää tyhjäksi. Tämä ilmiö on selvästi sukua Bartensin havaitsemalle läntisempien suomalais-ugrialaisten kielten meteorologisten ilmausten subjektittomille vain objektin sisältäville lauseille, joissa verbi on kausatiivi- tai faktitiivijohdos tai ylipäätään transitiivinen, kuten *jäättää järven*. Tämä lausetyyppi tunnetaan suomesta, virosta, saamelaiskielistä, marista ja permiläiskielistä (myös Salo 2011, 410–413).

Samojedilaisten kielten meteorologisten ilmausten duratiivijohdosten tuskin satunnainen objektikonjugaation suffiksivalinta on havaitakseni jäänyt vaille tutkijoiden kommentteja. Sen sijaan nenetsin ’alkaa’-verbin taipuminen objektikonjugaatiossa on kyllä ollut jo kieltä analysoineiden tiedossa. Ristinen (1973) on vertaillut nenetsin ja selkupin konjugaatioita, mutta kun kaikki lauseet ovat yleensä transitiivisia ja osallistujat elollisia tai ainakin subjektiargumentit, eivät tulokset tuo esiin mitään erikoisuuksia. Saattaa olla, että tässä piilee jokin uusi areaalinen ilmiö: ainakin pohjoishantista ja tundranenetsistä löytyy meteorologisia verbejä, jotka eivät koskaan saa objektia, mutta joiden kanssa objektikonjugaatiolliset taivutusmuodot ovat luontevia. Näihinkin tapauksiin näyttäisi liittyvän pitkäkestoisuutta, mikä liittyy ne selkupin duratiiveihin. Ilmiö voi olla Siperiassa laajempikin, mutta sitä pitäisi selvittää lisää syntyperäisten kielenpuhujien kanssa. Toinen verbiryhmä kuvaa jonkin sääilmion äkillistä alkamista, mitä samoin sekä tundranenetsissä että pohjoishantissa ilmaistaan objektikonjugaation avulla. Joka tapauksessa uralilaisten kielten konjugaatioiden valinnan selvittely on paljolti vielä kesken, samoin johto-opin ja esimerkiksi modusten välinen työnjako.

Glossauksissa käytetyt lyhenteet

ABL	ablatiivi	DEF	definiittinen
adj.	adjektiivi	demin.	deminutiivijohdos
affirm.	affirmatiivijohdos	durat.	duratiivijohdos
AKK	akkusatiivi	EMF.PART	emfaattinen partikkeli
AOR	aoristi	frekv.	frekventatiivijohdos
KLT	liitepartikkeli	GEN	genetiivi
KNJ	konjunktio	id.	<i>idem</i> ’sama’
DAT	datiivi	IMP	imperatiivi

INF	infinitiivi	PL	monikko
itr.	intransitiivi(nen)	POP	postpositio
LAT	latiivi	PRES	preesens
lim.	limitatiivijohdos	PRET	preteriti, imperfekti
LOK	lokatiivi	PROL	prolatiivi
MOD.GER	modaali(nen) gerundi tai konverbi	PX	possessiivisuffiksi
NEG	negaatio	REFL.KONJ.	refleksiivikonjugaatio
OBJ.KONJ.	objektikonjugaatio	SG	yksikkö
p.	persoona	tr.	transitiivi(nen)
PART	partikkeli	TRANSL	translatiivi
PERF.PTS	perfektin partisiippi	VNimpf	imperfektiivinen verbaalinomini
		VOK	vokatiivi

Lähteet

Sanakirjat ja tekstikokoelmat

- DEWOS = Steinitz, Wolfgang 1966–1993: *Dialektologisches und etymologisches Wörterbuch der ostjakischen Sprache*. Berlin: Akademie Verlag.
- DSHJa = Val'gamova, S.I. & N.B. Koškarëva & S.V. Onina & A.A. Šijanova 2011: *Dialektologičeskij slovar' hantyskogo jazyka (šuryškarskij i priural'skij dialekty)*. Pod obščej redakciej N.B. Koškarëvoj. Ekaterinburg: OOO Izdatel'stvo «Basko».
- ERV = *Ėrzan'-ruzon' valks*. Redakcijas' akademikent' B.A. Serebrennikovon', filol. naukan' doktortnën' R.N. Buzakovan', M.V. Mosinën'. Moskva 1993: «Russkij jazyk», «Digora».
- HRS = Solovar, V.N. 2006: *Hantysko-russkij slovar'*. Sankt-Peterburg: OOO «Mirall».
- MRV = *Mokšen'-ruzon' valks*. Redakcijas' B.A. Serebrennikovon', A.P. Feoktistovon', O.E. Poljakovon'. Mosku 1998: «Russkij jazyk», «Digora».
- MV = *Mordwinische Volksdichtung I–VIII*. MSFO 77, 81, 84, 91, 161, 162, 176 & 178. Helsinki: SUS. 1938–1981.
- MW = *H. Paasonens Mordwinisches Wörterbuch 1–VI*. Zusammengest. von Kaino Heikkilä. Bearb. und hrsg. von Martti Kahla. LSFU 23: 1–6. Helsinki: SUS. 1990–1998.
- NRS = Tereščenko, N.M. 1965: *Nenecko-russkij slovar'*. Moskva: Izdatel'stvo «Sovetskaja ènciklopedija».
- OW = *K.F. Karjalainens Ostjakisches Wörterbuch I–II*. Bearb. und hrsg. von Y.H. Toivonen LSFU 10: 1–2. Helsinki: SUS.
- PM = *Proben der mordwinischen Volkslitteratur 1 & 2*. JSFO 9 & 12, 1. Helsinki: SUS. 1891, 1894.
- SRDS = Bykonja, V.V. & N.G. Kuznecova & N.P. Maksimova 2005: *Sel'kupsko-russkij dialektnyj slovar'*. Pod redakciej V.V. Bykonja. Tomsk: Izdatel'stvo Tomskogo gosudarstvennogo pedagogičeskogo universiteta.
- SöW = *Sölkupisches Wörterbuch aus Aufzeichnungen von Kai Donner, U.T. Sirelius und Jarmo Alatalo*. Zusammengestellt und herausgegeben von Jarmo Alatalo. LSFU 30. Helsinki: SUS. 2004.
- WW = *Wogulisches Wörterbuch*. Gesammelt von Bernát Munkácsi. Geordnet, bearbeitet und herausgegeben von Béla Kálmán. Budapest: Akadémiai Kiadó. 1986.

Muut lähteet

- Alëškina, R. A. 1973: Odnosostavnye glagol'nye predloženiya v mordovskih jazykah. – D. T. Nad'kin (toim.), *Voprosy sintaksisa mordovskih jazykov*. Trudy NIIJaLÉ, vyp. 46 (2): 3–56. Saransk: Mord. kn. izd.
- Bartens, Raija 1995: Suomalais-ugrilaisten kielten meteorologisista ja muita luonnonolosuhteita merkitsevistä ilmauksista. – *SUSA* 86: 33–65.
- Burkova, Svetlana 2013: Markers of the inchoative meaning in Tundra Nenets. – *Fin-nisch-Ugrische Mitteilungen* 37: 13–29.
- Eriksen, Pål & Kittilä, Seppo & Kolehmainen, Leena 2010: The linguistics of weather: Cross linguistic patterns of meteorological expressions. – *Studies in Language* 34 (3): 565–601.
- 2012: Weather and language. – *Linguistic Compass* 6 (6): 383–402.
- Ganshow, Gerhard 1972: Az osztják tárgyas igeragozás használatának kérdéséhez. – *Nyelvtudományi Közlemények* 74: 183–185.
- Grünthal, Riho 2008: Transitivity in Erzya Mordvin. – P. Domokos & L. Klima (toim.), *Ünnepi írások Havas Ferenc tiszteletére*. Uralisztikai tanulmányok 18. Budapest: ELTE. 235–246.
- Gulya, János 1967: A tárgyas igeragozás az osztjában. (A vahi nyelvjárás anyaga alapján.) – *Nyelvtudományi Közlemények* 69: 389–394.
- Hajdú, Péter 1966: *Bevezetés az uráli nyelvtudományba*. Budapest: Tankönyvkiadó.
- Helimski, Eugene 1983: *The language of the first Selkup books*. – *Studia Uralo-Altaica* 22. Szeged.
- Helimskij, Evgenij Arnol'dovič 1982: *Vengersko-samodijskie leksičeskie paralleli*. Moskva: Nauka.
- Honti, László 1984: K probleme vzniknovenija ob'ektnogo sprjaženija ugarskih jazykov. – *Nyelvtudományi Közlemények* 86: 341–346.
- Keresztes, László 1999: *Development of Mordvin Definite Conjugation*. – SUST 233. Helsinki: SUS.
- Korhonen, Mikko 1967: *Die Konjugation im Lappischen. Morphologisch-historische Untersuchung I. Die finiten Formkategorien*. – SUST 143. Helsinki: SUS.
- Körtvély, Erika 2005: *Verb conjugation in Tundra Nenets*. – *Studia Uralo-Altaica* 46. Szeged: SZTE Finnugor Tanszék.
- Künnap, Ago 2008: On the 3rd Person Verbal Marker *-sV and the Definite Conjugation in Uralic Languages. – *Linguistica Uralica* XLIV (3): 178–197. (<www.ceeol.com>)
- Lyskova, N. A. 1999: Glavnje členy obsko-ugorskogo predloženiya. – *Voprosy finno-ugorskoj filologii* 5: 44–59.
- Mikola, Tibor 2004: *Studien zur Geschichte der samojedischen Sprachen*; aus dem Nachlaß herausgegeben von Béata Wagner-Nagy. – *Studia Uralo-Altaica* 45. Szeged: SzTE Finnisch-Ugrisches Institut.
- Molnár, Judit 2001: Avalente Verben im Erza-Mordwinischen. – J. Pusztay (toim.), *Zur (Morpho-)Syntax der uralischen Sprachen*. Specimina Sibirica 16. Savariae: Berzsényi Dániel tanárképző-főiskola. 59–66.
- Nikolaeva, Irina 1999: Object Agreement, Grammatical Relations, and Information Structure. – *Studies in Language* 23 (2): 331–376.
- Polinsky, Maria 1992: Verb agreement in Sel'kup: Interaction of morphology and syntax. – *CLS* 28: 412–425.

- Prokof'jew, G. 1931: Materialien zur Erforschung der Ostjak-Samojedischen Sprache. Die Tasovsche Mundart I–III. – *Ungarische Jahrbücher* 11. Berlin & Leipzig: Walter de Gruyter & co. 91–98, 293–297, 440–452.
- Prokof'ev, G. N. 1937: Sel'kupskij (ostjako-samoedskij jazyk). – *Jazyki i pis'mennost' narodov severa I. Jazyki i pis'mennost' samoedskih i finno-ugorskih narodov*. Moskva, Leningrad: Gosudarstvennoe učebno-pedagogičeskoe izdatel'stvo. 91–124.
- Prokof'eva, E. D. 1953 (1952?): *Bukvar': dlja podgotovitel'nogo klassa sel'kupskoj načalnoj skoly*. Moskva, Leningrad: Gosudarstvennoe učebno-pedagogičeskoe izdatel'stvo Ministerstva prosveščeniya RSFSR.
- Ristinen, Elaine K. 1973: Some remarks on the Function of the Subjective and Objective Conjugations in Samoyedic. – *SUSA* 72: 337–347.
- Rombandeeva, E. I. 1979: *Sintaksis mansijskogo (vogul'skogo) jazyka*. Moskva: Izdatel'stvo Nauka.
- Saarinen, Sirkka 1997: Il pluit, idet dožd', it rains, es regnet, llueve, piove. – *Atlas linguarum Europae (ALE) I:5 Commentaires*. Roma: Instituto Poligrafico e Zecca dello Stato. 1–34.
- Salo, Merja 2011: Meteorological verbs in Uralic languages – are there any impersonal structures to be found. – A. Siewierska & A. Malchukov (toim.), *Impersonal constructions: A cross-linguistic perspective*. Studies in Language Companion Series 124. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins. 395–438.
- Siegl, Florian 2013: *Material on Forest Enets, an Indigenous Language of Northern Siberia*. – *SUST* 267. Helsinki: SUS.
- Skribnik, Jelena 2001: Pragmatic structuring in Northern Mansi. – *CIFU IX. Pars VI. Dissertationes sectionum: Linguistica III*. Tartu. 222–239.
- Szalacsek, Margit 1984: The Problems of the Definite and Indefinite Conjugational Forms in the Northern Ostyak Language. – *Nyelvtudományi Közlemények* 86: 426–430.
- Tereščenko, N. M. 1960: O kategorii zaloga v samodijskih jazykah. – *Voprosy grammatiki: sbornik statej k 75-letiju akad. I. I. Meščaninova*. Leningrad: Izdatel'stvo AN SSSR. 178–193.
- 1973: *Sintaksis samodijskih jazykov. Prostoe predloženie*. Leningrad: Izdatel'stvo «Nauka» Leningradskoe otdelenie.
- Virtanen, Susanna 2013: Informaatorakenteen vaikutus suoran objektin merkintään mansin itämurteissa. – *SUSA* 94: 293–333.
- WALS Online: <<http://wals.info/chapter/102>> & <<http://wals.info/feature/102A>>.